

Małgorzata Olszewska

Wydział Nauk Pedagogicznych
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Anna Janowicz, Piotr Krakowiak, Alicja Stolarczyk (red.)

Solidarni. Opieka paliatywno-hospicyjna w Polsce,

Wydawnictwo Fundacji Hospicyjnej, Gdańsk 2015, ss. 456

Cierpienie, umieranie czy w końcu sama śmierć to bardzo wymagające tematy. W dzisiejszej rzeczywistości, w czasie permanentnego rozwoju cywilizacyjnego dla wielu ludzi wpisują się one w obszar życiowych porażek i są oznaką słabości ludzkiej natury. Stoją w jaskrawej sprzeczności z wszechobecną promocją zdrowia, żywotności, konsumpcji i życia opartego na kolejnych, coraz mocniejszych i wyszukanych doznaniach. Rozwój opieki paliatywno-hospicyjnej zarówno w Polsce, jak i na świecie, zaprzecza wszechogarniającej bezradności, która w społecznym wyobrażeniu jest stałym komponentem opieki nad ludźmi u kresu życia.

Bilans ponad 30 lat funkcjonowania w Polsce ruchu hospicyjnego oraz medycyny paliatywnej wyraża się w funkcjonowaniu ponad 400 ośrodków paliatywno-hospicyjny, z tysiącami pracowników i wolontariuszy, tworzącymi interdyscyplinarne zespoły sprawujące opiekę nad chorymi u kresu życia oraz dziesiątkami tysięcy osób, które tę pomoc otrzymały¹.

¹ C. Centeno, T. Lynch, O. Donea, J. Rocafort, D. Clark, *EAPC Atlas of Palliative Care in Europe 2013 – Full Edition*, Milan 2013, s. 234–241.

Do doskonałą ilustracją fenomenu, pokazującą bogactwo polskich doświadczeń na tym polu, jest książka pod tytułem *Solidarni. Opieka paliatywno-hospicyjna w Polsce*, powstała pod redakcją Anny Janowicz, Piotra Krakowiaka i Alicji Stolarczyk, a opublikowana w 2015 r. w Gdańsku nakładem Wydawnictwa Fundacji Hospicyjnej.

Głównym celem powstania omawianej publikacji – jak podają redaktorzy – „było pokazanie historii opieki paliatywno-hospicyjnej w Polsce w możliwie najszerszym aspekcie: poprzez wskazanie jej źródeł i inspiracji, osobistych doświadczeń osób zaangażowanych w opiekę nad osobami u kresu życia oraz historii poszczególnych ośrodków paliatywno-hospicyjnych i organizacji je wspierających”².

Recenzowana publikacja składa się z pięciu części, które w bardzo przemyślany sposób wiodą czytelnika po meandrach rozwoju polskiej opieki paliatywno-hospicyjnej. Część pierwsza prezentuje tło historyczne wskazując na ewolucję sposobu postrzegania śmierci i umierających na przestrzeni dziejów (od starożytności, poprzez średniowiecze, renesans, oświecenie, aż do współczesności) zarówno w Europie, jak i w Polsce. Na tym tle przedstawiona jest historia rozwoju polskiego ruchu hospicyjnego, z uwzględnieniem roli kościoła katolickiego i wolontariatu³. Ciekawą część stanowią zagadnienia dotyczące nowych wyzwań, tj. wagi przenoszenia dobrych praktyk wolontariatu hospicyjnego do placówek służby zdrowia oraz innych obszarów opieki domowej i długoterminowej, a także zalecenie tworzenia systemu wsparcia dla tzw. opiekunów nieformalnych, tj. bliskich osób u kresu życia.

Część druga recenzowanej publikacji odsyła czytelnika do osobistych doświadczeń osób mających niekwestionowany wkład w powstanie, rozwój i obecny kształt opieki paliatywno-hospicyjnej w Polsce. Budują ją refleksje dwudziestu sześciu osób – przedstawicieli różnych profesji, którzy dzieląc się swoimi wspomnieniami, uczą czytelnika szacunku dla życia, cierpienia i śmierci oraz zarażają pasją an-

² A. Janowicz, P. Krakowiak, A. Stolarczyk (red.), *Solidarni. Opieka paliatywno-hospicyjna w Polsce*, Gdańsk 2015, s. 11.

³ Por. P. Krakowiak, A. Janowicz (red.), *Dzieje pallotyńskiego hospicjum w Gdańsku. Trzydzieści lat w służbie umierającym. 1983–2013*, Gdańsk 2013.

gażowania się w działania na rzecz drugiego, często bardzo potrzebującego, człowieka.

W części trzeciej, w oparciu o informacje otrzymane z 70 ośrodków, przedstawiono dzieje rozwoju poszczególnych centrów opieki paliatywno-hospicyjnej. Jest to swoiste forum wymiany doświadczeń, historii zmagania z codziennymi problemami, ale jednocześnie – historii sukcesów, rozwoju i satysfakcji z dobrze wykonanej pracy. Nadesłane relacje – jak wskazują redaktorzy – „są świadectwem wytrwałości zespołów, ich rozwoju, a w wielu przypadkach również poszerzenia świadczonej opieki i form współpracy z lokalną społecznością, wolontariuszami, uczelniami i ośrodkami naukowymi [...]”⁴.

Część czwarta prezentuje towarzystwa i ogólnopolskie organizacje pozarządowe, które powstając i rozwijając się równolegle z rozwojem w Polsce opieki paliatywno-hospicyjnej umożliwiły wielu profesjonalistom i wolontariuszom wymianę poglądów oraz dzielenie się wiedzą i doświadczeniem wynikającym z codziennej pracy na rzecz osób u kresu życia. Ich działalność, wyrażająca się w m.in. organizowaniu szkoleń i konferencji, publikowaniu książek czy wydaniu czasopism stała się dla interdyscyplinarnych zespołów hospicyjnych gwarantem ciągłego podnoszenia kwalifikacji zawodowych⁵.

Część piątą, a zarazem ostatnią, recenzowanej publikacji stanowi wykaz instytucji udzielających świadczeń z zakresu opieki paliatywno-hospicyjnej, przygotowany w oparciu o spis dokonany przez Forum Hospicjów Polskich w 2013 r. Na czterdziestu pięciu stronach czytelnik może zapoznać się z zestawieniem, a zarazem opisem 468 instytucji opieki paliatywno-hospicyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem formy prawnej oraz realizowanych form opieki. Jest to cenne kompendium wiedzy dla wszystkich tych, którzy poszukują informacji na temat jednostek opieki paliatywno-hospicyjnej zarówno w swoim regionie, jak i na terenie kraju.

Bogactwo polskiego ruchu hospicyjnego, tworzącego wyjątkową społeczność pracowników, wolontariuszy i przyjaciół opieki paliatywno-hospicyjnej, opisanego w recenzowanej publikacji jest bezsprzecz-

⁴ A. Janowicz, P. Krakowiak, A. Stolarczyk (red.), dz. cyt., s. 12.

⁵ Por. Tamże, s. 366–367.

ne. Jest to publikacja obowiązkowa zarówno dla młodych adeptów sztuki wsparcia osób u kresu życia, tj. medyków, pielęgniarek, psychologów, pracowników socjalnych i seminarzystów, ale również dla doświadczonych pracowników i wolontariuszy hospicyjnych.

Szczególnie duże znaczenie ma tu również wydana równoległe angielskojęzyczna edycja tej publikacji, nosząca tytuł: *In Solidarity. Hospice-Palliative Care in Poland*, Gdańsk 2015. Warto zaznaczyć, że jest ona dostępna bez ograniczeń dla wszystkich zainteresowanych w Internecie⁶. Dzięki staraniom zespołu redakcyjnego oraz funduszom pozyskanym w postaci grantu ze środków niemieckiej Fundacji Roberta Boscha, bogate doświadczenia polskiego ruchu hospicyjnego oraz medycyny paliatywnej mają szansę stać się inspiracją dla krajów dopiero inicjujących działania w obszarze opieki paliatywno-hospicyjnej. Wersja anglojęzyczna pozwoli również upowszechnić dzieje wolontaryjnych zespołów hospicyjnych tworzonych w Polsce na początku lat 80. w duchu Solidarności, a jednocześnie przez ludzi związanych z tym ruchem społecznym.

Praca pod redakcją Anny Janowicz, Piotra Krakowiaka i Alicji Stolarczyk to interesująca, napisana w zrozumiały, a zarazem inspirujący sposób monografia naukowa na temat opieki paliatywno-hospicyjnej w Polsce. Książka odwołując się do korzeni ruchu hospicyjnego i medycyny paliatywnej, porusza ważne kwestie, a zarazem rysuje nowe wyzwania i perspektywy dalszego rozwoju.

⁶ Por. https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/3100/IN%20SOLIDARITY_ENG_2015_online.pdf?sequence=1. [dostęp: 03.11.2016].